

Skolpengen

– så blir den mer rättvis
för alla elever

En redan ojämlik skolpeng är på väg att försämrans ytterligare

Skolans finansiering är föremål för ständig debatt

En statlig utredning har föreslagit förändrat system

Debatten lyfter ofta överkompensation och att systemet brister i likvärdighet

Förslag om förändring i systemet utgår inte från hur det verkligen ser ut

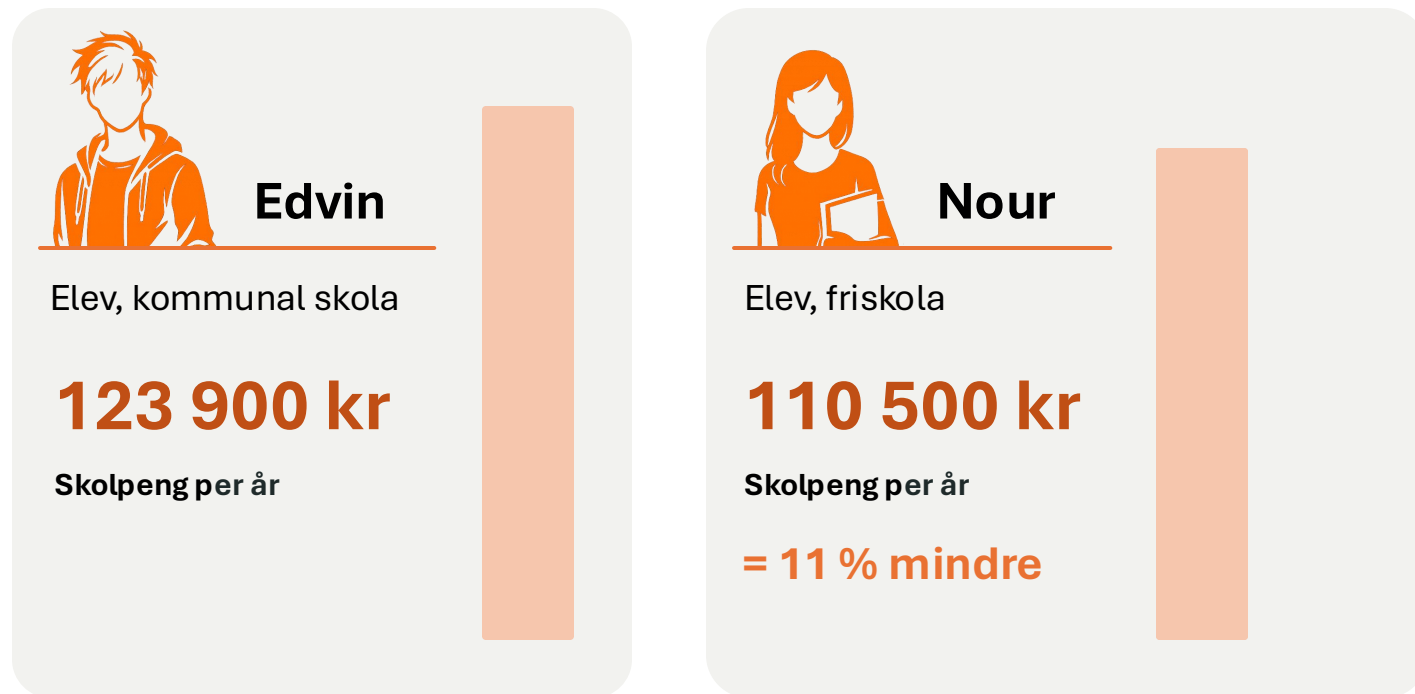
Felaktiga antaganden om skolpengen

1 ”Friskolor får skolpeng på 100 % av den kommunala genomsnittskostnaden.”

Fakta: Redan idag får friskolorna lägre skolpeng, i genomsnitt 89 % av kommunala skolors ersättning. Trots det föreslås att friskolorna ska få ytterligare 6 % mindre.

Skolpengen utgår från budget, inte faktiska kostnader. Innan skolpengen ges till friskolor räknas dessutom många driftskostnader av, till exempel administration, vissa lokaler och omfattande särskilt stöd.

Tydlig skillnad på elevers skolpeng idag

120 000 kronor

Så mycket mindre skolpeng får den genomsnittliga friskoleeleven under hela sin grundskoleutbildning, jämfört med om eleven gått i en kommunal skola.

Skolor har olika förutsättningar

Kommunal skola

250 elever

30 967 000 kr

i skolpeng per år

En vanlig friskola

250 elever

27 609 000 kr

i skolpeng per år

Baserat på den genomsnittliga eleven i en kommunal respektive fristående grundskola.

**Underkompensation per år,
för en friskola med 250 elever**

3 358 000 kr

Underkompensationen är orättvis för eleverna. Friskolorna jobbar smart och ger eleverna ofta bättre undervisning, men utan underkompensation hade friskolorna kunnat satsa ännu mer på undervisningen.

Skolpengen

Grundbidrag

1. Undervisning och ledning

– kostnader för rektor, lärare, stödinsatser, arbetslivsorientering och kompetensutveckling.

2. Lärverktyg – läromedel, litteratur, datorer, utrustning, skolbibliotek och studiebesök.

3. Elevhälsa – medicinska, psykologiska och psykosociala insatser.

4. Måltider – livsmedel, personal, transporter och administration kopplad till skolmåltider.

5. Administration – motsvarar 3 % av grundbeloppet.

6. Mervärdesskatt – schablon på 6 % av det totala bidraget.

7. Lokalkostnader – hyra, drift, inventarier (ej läromedel) och räntekostnader, men inte amortering.

Strukturbidrag

Av detta är en del ofta socio-ekonomiskt viktad. Detta kallas ofta strukturbidrag och utgår från kriterier om föräldrars utbildningsbakgrund och invandrarbakgrund och varierar över landet.

Tilläggsbelopp

Dessutom kan tilläggsbelopp sökas utöver grundbidraget, för enskilda elever med extraordinära behov, men också lovskola och modersmål.

Felaktiga antaganden om skolpengen

2 ”Friskolor får kompensation för kommunens ansvar, utan att ha dessa kostnader.”

Fakta: Kommuner har redan idag stora möjligheter att undanta kostnader för viss överkapacitet och beredskap.

Dessutom kan friskolor ta ansvar för en del av utbudsansvaret i praktiken, även utan att ha det formella ansvaret.

”Friskolorna ska sluta överkompenseras ekonomiskt för ett ansvar som bara kommunala skolor tvingas ta.”

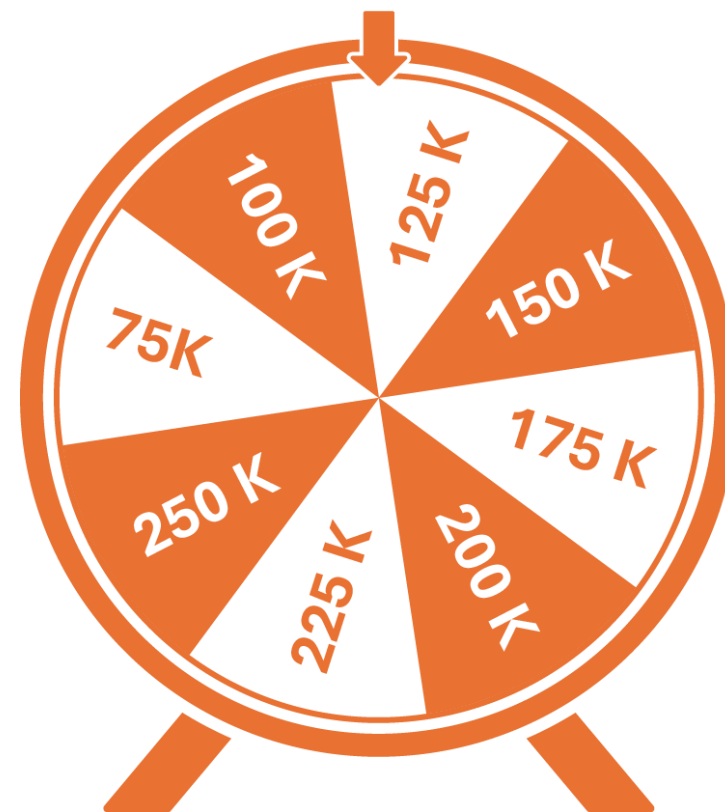
Ledarskribent i Expressen, 27 februari 2026

” Det är korkat att vi har lika skolpeng för kommunala skolor och friskolor när det är så olika uppdrag.”

Rektor Linnea i Vi Lärare, 6 mars 2025

Problem med aktuellt system

- **Snårigt och saknar transparens.** Fungerar olika i kommunerna och är svårt att greppa även för de som arbetar inom skolan.
- **Lika villkor finns bara i teorin.** Det är uppenbart att friskolor underkompenseras.
- **Inte likvärdigt över landet.** Skolpengen beräknas olika och varierar stort.

SKOLPENGSLOTTERI

Utredningens förslag

Utredningens förslag

- Ytterligare 6 % avdrag på skolpengen för alla friskolor.
- En vägledande norm för alla kommuner med en miniminivå för skolpengen.
- Kommunerna ska få ge de egna skolorna extra tillskott utan motsvarande förstärkning till friskolorna, vilket kan öka skillnaden och ojämlikheten än mer.
- Utan hänsyn till friskolornas behov ska kommunen kunna bestämma vad skolpengen ska användas till.

Konsekvenser av utredningens förslag

- Minskar likvärdigheten och leder till att elever får olika förutsättningar att nå kunskapsmålen.
- Leder till att välfungerande och populära friskolor måste stänga.
- Risk att kommuner fortsätter att arbeta ineffektivt.
- Minskar förutsägbarheten då kommuner kan bestämma olika nivåer per år.

Felaktiga antaganden om skolpengen

3 ”Friskolorna klarar en omställning till en lägre skolpeng.”

Fakta: Det är fel att anta att friskolor utan vidare klarar ett intäktsbortfall på 6 %.

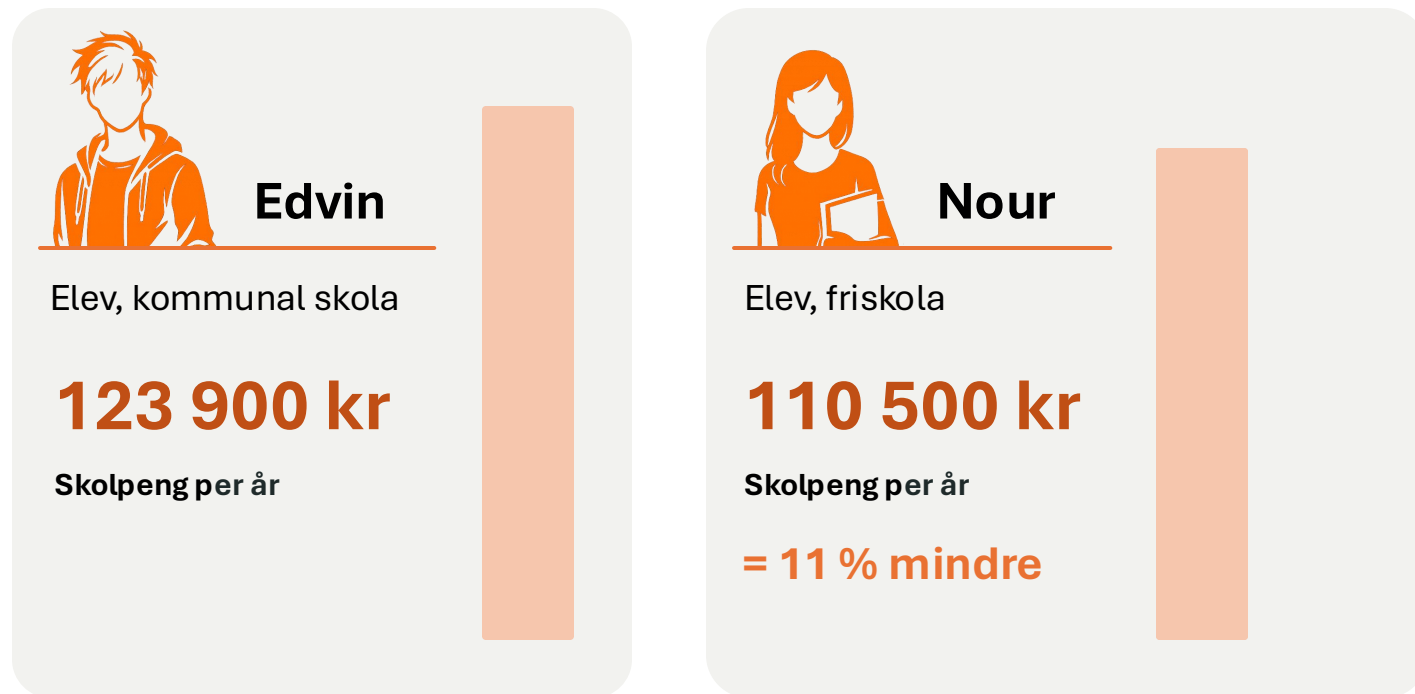
Redan idag behöver friskolor, med 89 % av den kommunala resursen, vara mycket smartare och effektivare. Ytterligare ekonomiska skillnader kommer leda till att i övrigt välfungerande och populära friskolor slås ut.

"Vi behöver stänga våra skolor om förslaget går igenom."

När Almega Utbildning frågade sina medlemmar sa **varannan** att de riskerar att stänga om förslaget går igenom.

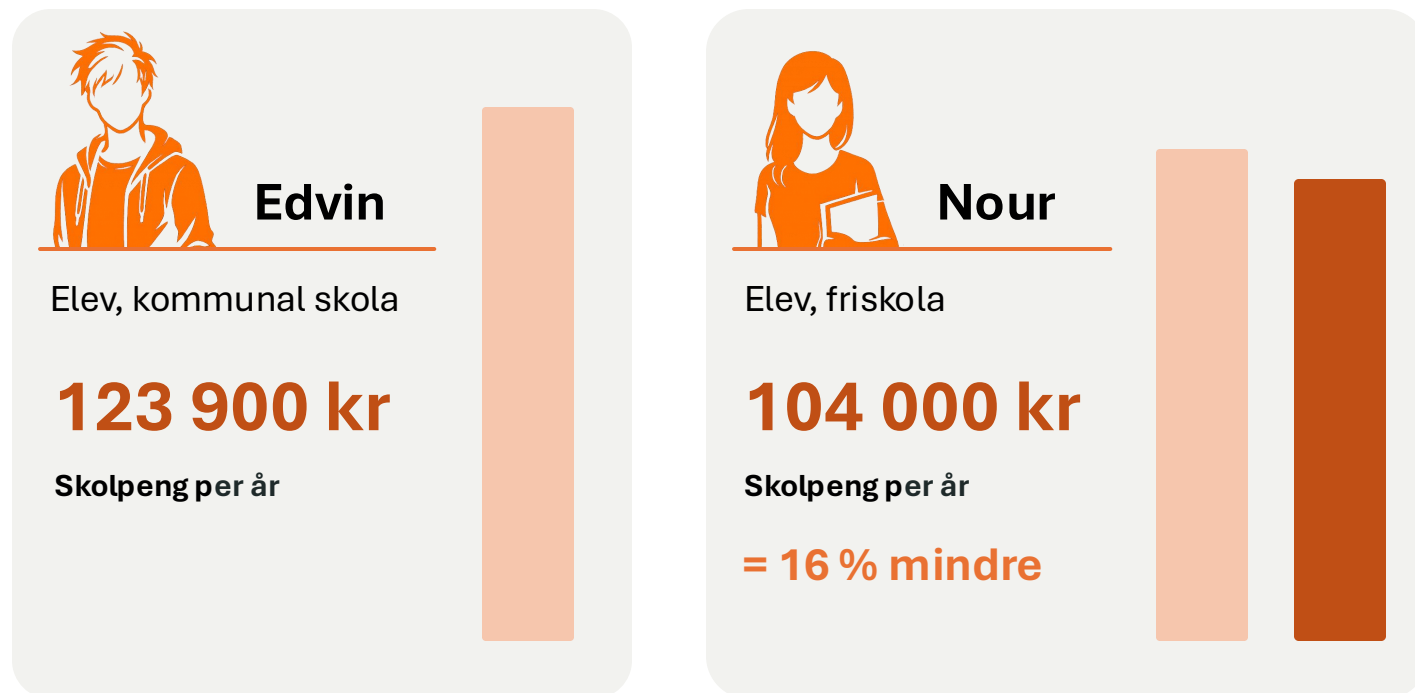
Tydlig skillnad på elevers skolpeng redan idag

120 000 kronor
Så mycket mindre skolpeng får den genomsnittliga friskoleeleven under hela sin grundskoleutbildning, jämfört med om eleven gått i en kommunal skola.

Detta är baserat på den genomsnittliga eleven i en kommunal respektive friskola.

Ökad skillnad med utredningens förslaget

Detta är baserat på den genomsnittliga eleven i en kommunal respektive friskola.

180 000 kronor

Så mycket mindre skolpeng får den genomsnittliga friskoleeleven under hela sin grundskoleutbildning, jämfört med om eleven gått i en kommunal skola.

Kommunerna kan välja att ge egna skolorna mer än friskolorna, vilket kan öka skillnaden och ojämlikheten än mer.

Ökad skillnad med förslaget

Ett avdrag på **sex procent** på friskolepengen minskar kraftigt friskolornas möjlighet att leverera på uppdraget.

Friskolorna behöver redan idag arbeta effektivare och smartare än kommunerna för att få resurserna att räcka. Trots det har friskolor högre kvalitet än kommunala skolor.

Friskola med 250 elever

**Underkompensation per år
ökar med nya förslaget från
3 358 000 kr till**

4 990 000 kr

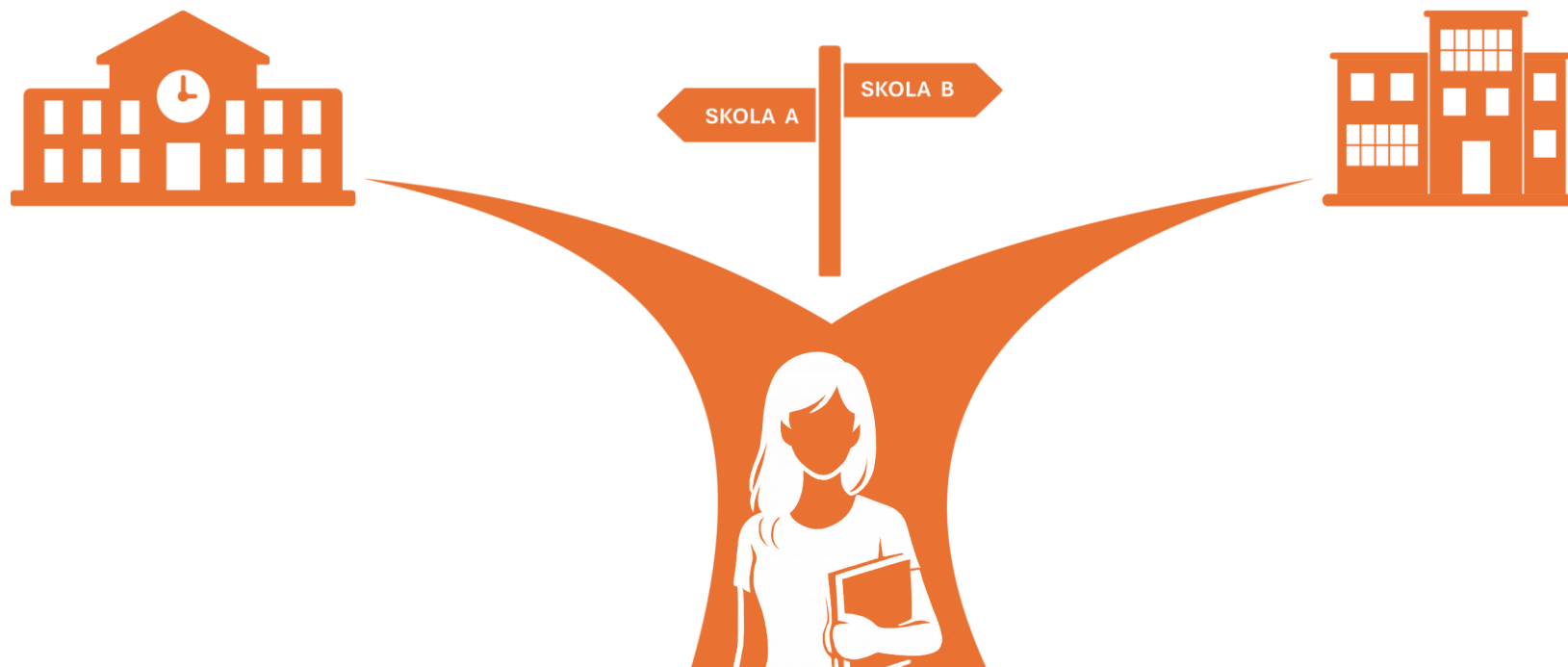

Många skolor kan behöva stänga

Friskolorna har i snitt drygt 3 % i rörelsemarginal. Med 6 % ytterligare intäktsbortfall kan många friskolor behöva stänga. **Det kommer främst att drabba små skolor.**

Förslagets konsekvenser för eleven

- Valfriheten och möjligheten att välja en skola som passar eleven minskar
- Friskoleeleven får minskade resurser med sänkt friskolpeng
- Friskoleeleven får sämre förutsättningar att nå kunskapsmålen

Exempel:

**Konsekvenser i enskilda
kommuner**

Konsekvenser i enskilda kommuner

Stor kommun: Uppsala (2024)

Kommunal skolepeng per elev, 115 784 kr

Friskolepeng per elev, 100 281 kr

Friskolepeng per elev
med 6 % ytterligare avdrag, 94 354 kr

Liten kommun: Vilhelmina (2024)

Kommunal skolepeng per elev, 168 864 kr

Friskolepeng per elev, 155 809 kr

Friskolepeng per elev
med 6 % ytterligare avdrag, 146 600 kr

Konsekvenser i enskilda kommuner

Låg peng: Nacka (2024)

Kommunal skolepeng per elev, 106 419 kr

Friskolepeng per elev, 103 645 kr

Friskolepeng per elev
med 6 % ytterligare avdrag, 97 520 kr

Hög peng: Göteborg (2024)

Kommunal skolepeng per elev, 137 264 kr

Friskolepeng per elev, 117 143 kr

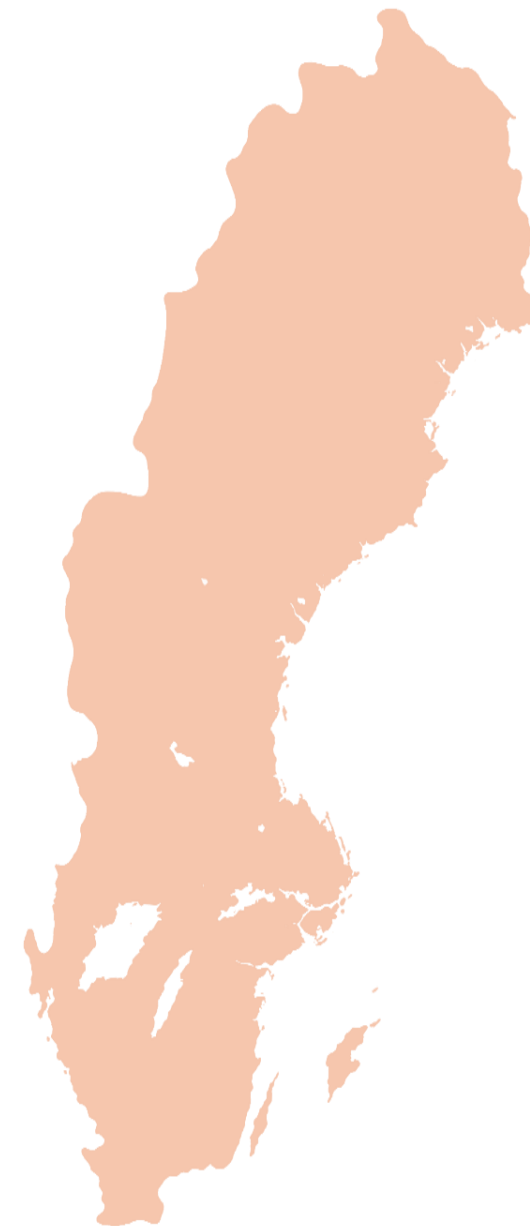
Friskolepeng per elev
med 6 % ytterligare avdrag, 110 220 kr

Vad borde vi göra istället?

Ett reformerat system

1. Inför nationella ramverk för skolpengens utformning

I dag varierar både resurser och modeller kraftigt mellan kommuner. En statlig utredning bör därför ta fram ett nationellt ramverk, med en modell där resurser fördelas efter behov och skolors förutsättningar, och som tar hänsyn till socioekonomi, elevsammansättning och geografiska förutsättningar. Ramverket bör vara bindande för kommunerna och göra att elever får samma förutsättningar.

Ett reformerat system

2. Ersätt de riktade statsbidragen med ett samlat statsbidrag

Dagens lapptäcke av statsbidrag är ineffektivt, oförutsägbart och administrativt betungande. Resurserna riskerar dessutom att inte nå skolan. Ett samlat statsbidrag, öronmärkt för skolverksamhet, skulle minska detaljstyrningen och tydliggöra statens ansvar.

Bidraget bör därför utformas så att det inte leder till att resurser trängs undan, utan faktiskt stärker skolans totala finansiering.

Ett reformerat system

3. Finansiera utbildningskostnader med en central reserv

Skolsystemet måste kunna hantera förändringar så som växande eller minskande elevkullar, skolnedläggningar eller plötsliga behov.

En central reserv bör införas, där medel betalas ut när merkostnader faktiskt uppstår. Det skapar stabilitet i systemet och minskar risken för ryckiga neddragningar som drabbar elever mitt under sin skolgång.

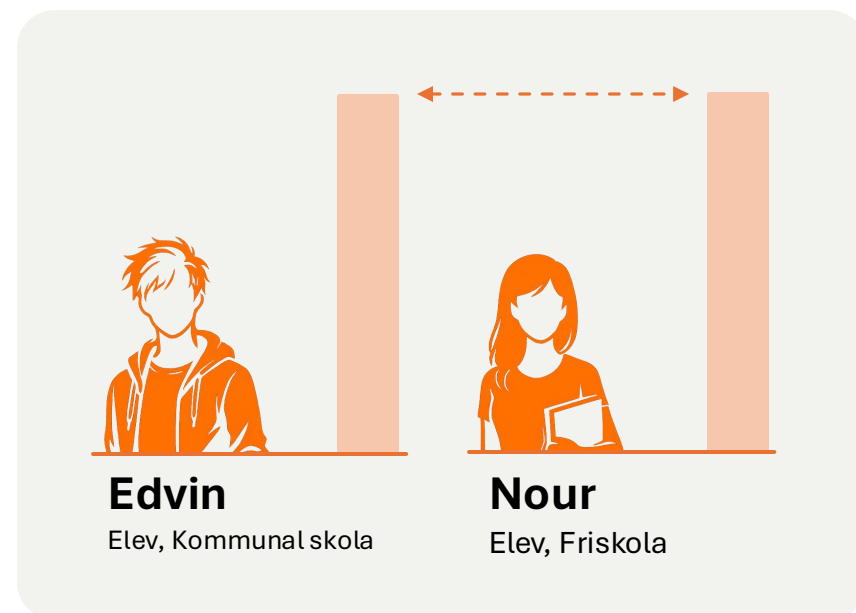

Ett reformerat system

4. Gör ersättningen till elever i friskolor mer likvärdig

Elever ska ha likvärdiga förutsättningar oavsett vilken skola de går i. Så ser det inte ut i dag. En vanlig missuppfattning är att resurserna är desamma, men i praktiken får elever i friskolor i genomsnitt 85-90 procent av den skolpeng som går i kommunala skolor. Det är inte rimligt.

Skillnaderna beror på hur administrativa och centrala kostnader, särskilt stöd samt lokalkostnader hanteras i skolpengsberäkningen. För att åtgärda dessa brister bör den administrativa ersättningen till friskolor baseras på kommunernas faktiska kostnader, ersättningen för lokaler och moms ses över, en nationell standard för skolpengsberäkning införs. Därtill bör skolpengen följas upp årligen i alla kommuner för att säkerställa att resurserna faktiskt följer varje elev.

Ett reformerat system

5. Ge alla elever rätt till goda förutsättningar att nå kunskapsmålen

Dagens system för tilläggsbelopp till elever med stora stödbehov är rättsosäkert och fungerar olika över landet. I praktiken innebär det att många stödinsatser som behövs lämnas ofinansierade.

Ett standardiserat och nationellt system bör införas, där kriterier och ersättningsnivåer är tydliga. Det skulle minska godtycket, öka rättssäkerheten och ge skolor bättre förutsättningar att sätta in tidiga och effektiva insatser.

Ett reformerat system

6. Låt andra reformer understödja en effektiv resursfördelning

Finansieringssystemet kan inte fungera isolerat. Ett gemensamt och aktivt skolval skulle förbättra planering och resursfördelning. Likvärdiga betyg stärker tillförlitligheten i systemet. Samtidigt måste fokus ligga på hur resurserna används. Ett nytt system bör följas av en analys av vilka insatser som faktiskt ger resultat.

Ett nytt finansieringssystem måste bygga på transparens, likvärdighet och ansvarstagande. Framför allt måste det utgå från en enkel princip: Varje elev ska ha reella förutsättningar att lyckas oavsett var i landet de bor eller vilken skola de går i.

Rättvisare skolpeng

Edvin

Elev, Kommunal skola

Nour

Elev, Friskola

1. Inför nationella ramverk för skolpengens utformning

2. Ersätt de generella och riktade statsbidragen med ett samlat statsbidrag

3. Finansiera utbudskostnader med en central reserv.

4. Gör ersättningen till elever i friskolor mer likvärdig

5. Ge alla elever rätt till goda förutsättningar att nå kunskapsmålen.

6. Låt andra reformer understödja en effektiv resursfördelning.

Samma skolpeng